

Politik för ett mänskligt samhälle

Recenserad bok: Politik för ett mänskligt samhälle. En handbok.

Författare: Per Molander.

Förlag: Atlas, Stockholm, 2026.

Per Molander är en månglärd man. Han har studerat fransk kultur och idéhistoria vid universitetet i Sorbonne i Paris, avlagd en filosofie kandidatexamen i litteraturhistoria och matematik och disputerat med en avhandling om regler-teknik vid Lunds universitet. Han har arbetat som forskningsledare vid Studieförbundet näringsliv och samhälle, varit huvudsekreterare i 2005 års katastrofkommission efter tsunamin i Indiska oceanen och arbetat som konsult vid olika svenska och nationella myndigheter och organisationer som Sveriges regering, Sida, Världsbanken, IMF, OECD, UNDP och Europeiska kommissionen. År 2009 blev han generaldirektör för Inspektionen för socialförsäkringen. Han var också arkitekten bakom den reformerade budgetprocessen som infördes i mitten av 1990-talet. Han har skrivit böcker i så vitt skilda ämnen som makt och frihet i judiskt perspektiv, om ojämlikheten i samhället, Virginia Woolf och den moderna fysiken, franska revolutionen och om hur aktiebolagen tagit över världen. I det här sammanhanget är kanske det viktigaste att han varit ordförande för den statliga utredningen ”Jämlikhetskommissionen” vars betänkande ”En gemensam angelägenhet” (SOU 2020:46) i två volymer om tillhoppa 1150 sidor utreder hur man långsiktigt kan öka den ekonomiska jämlikheten och möjligheterna till social rörlighet. Utredningen tillsattes av dåvarande finansministern Magdalena Andersson år 2018.

Den här boken är ett uppdaterat koncentrat av Jämlikhetskommissionens utredning, nedbantat till 214 sidor i ett behändigt pocketliknande format. Här behandlas ett stort antal politikområden som jämlikhet, utbildning och kultur, bostad och närmiljö, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård och omsorg, sociala försäkringar, den ekonomiska politiken, näringspolitik, infrastruktur, miljö, kriminalpolitik, EU liksom också den mänskliga lyckans politiska ekonomi. Alltsammans föredömligt beskrivet i kortfattade texter som, i motsats till de flesta akademiska alster, med ganska kategoriska formuleringar slår fast vad som gäller med hänvisning till det aktuella kunskapsläget. Varje kapitel avslutas med en sammanfattning i ett fåtal koncentrerade punkter som t.ex. denna i kapitlet om näringspolitik:

- Investeringar i människors kunskap (humankapital) påverkar både jämlikheten och tillväxten positivt, medan investeringar i maskinkapital ökar ojämlikheten och ger en jämförelsevis svagare tillväxt.

Eller i kapitlet om den ekonomiska politiken:

- Sedan sekelskiftet har penningpolitiken kommit att ta ett orimligt stort utrymme i den ekonomiska politiken, trots att den i praktiken bara har räntan som styrmedel. Finanspolitiken – förmåner och skatter – är ett nödvändigt instrument för att påverka ekonom i riktning mot stabilitet och rättvis fördelning. Den måste vara överordnad penningpolitiken.

Tror du att privata lösningar är effektivare än offentliga eller att jämlikhet och fackliga organisationer försämrar den ekonomiska tillväxten? Då blir du motsagd av argumentationen i den här boken.

Det avslutande kapitlet handlar om den filosofiska frågan vilken politik som gör människor lyckligast. Per Molander konstaterar att ”Den frågan har numera ett tydligt svar”. Den som läser boken behöver inte tveka om svaret.

Boken är rikligt försett med referenser, och om inte bokens referenser räcker till hänvisas till den bakomliggande utredningen. Dessutom finns en lista över lämplig kompletterande litteratur om man vill fördjupa sig i någon speciell fråga.

Av utredningens många lagförslag har praktiskt taget inga ännu blivit antagna av riksdagen. Ett valår som detta kan handboken vara en nyttig repetition om vilka aktuella frågor som står, eller borde stå, på den politiska dagordningen om vi vill åstadkomma ett mer jämlikt samhälle.

Urban Janlert
Professor emeritus i folkhälsovetenskap
Umeå universitet

DOI: <https://doi.org/10.62607/smt.v103i3.66869>